

ECONOMIE ȘI CONTABILITATE

C.Z.U.: 631.164.6+332.64(4+478)

EVALUAREA CONSOLIDĂRII EXPLOATAȚIILOR AGRICOLE PRIN PRISMA DIMENSIUNII ECONOMICE

D. CIMPOIEȘ

Universitatea Agrară de Stat din Moldova

Abstract. The article is focused on the investigation of the economic dimension of individual farms in the Republic of Moldova. First, it describes the difference between the economic dimension of farm size, expressed in money measure and physical dimension, expressed in hectares. Second, it describes the methodology of calculation of the economic size dimension, based on Standard Gross Margin (SGM). And last, it discovers the dependencies between the economic size dimension and other indicators, reflecting about the possibility of its implementation in Moldova as a useful tool of agricultural policy.

Key words: European Size Unit, Farm size, Labor, Standard Gross Margin, Technical efficiency.

INTRODUCERE

Dimensiunea fizică a exploatațiilor agricole, exprimată prin suprafața acestora, nu este un indicator întocmai obiectiv de reflectare a mărimii. Aceasta indică destul de vag gradul de concentrare a resurselor. De asemenea, suprafața exploatațiilor agricole este slab corelată cu eficiența acestora, ori rezultatele economice mai degrabă depind de ultima decât de prima. În acest context, mai mulți autori (R. Voicu, Iu. Dobre, 2005; D. Gavrilăscu, V. Florian, 2007) vin cu părerea că exploatațiile agricole urmează a fi evaluate în baza forței lor economice și aportului la dezvoltarea generală în funcție de rezultatele obținute.

Creșterea dimensiunii fizice (teritoriale) a exploatațiilor agricole este însoțită de creșterea mai rapidă a dimensiunii economice, ceea ce înseamnă că mai importantă decât creșterea suprafeței este intensificarea producției pe unitate de suprafață. În acest sens, tipic este cazul Italiei unde, între anii 1975 și 1995, dimensiunea fizică a unei exploatații agricole a sporit cu numai 14,6%, iar dimensiunea economică a crescut cu 562,5% (A. Tofan, 2006).

Astfel, dimensiunea economică a unei exploatații nu este altceva decât capacitatea sa de producție ca punct de plecare pentru obținerea rezultatelor economice și financiare în dependență de resursele materiale, valorice și umane utilizate în procesul de producție. Dimensiunea economică este atât expresia gradului de intensivitate a procesului de producție (a concentrării), cât și a proporțiilor acesteia (a comasării) (E. Merce, 2008).

Spre deosebire de dimensiunea teritorială, care se exprimă în unități fizice, cea economică se exprimă prin indicatori valorici, așa ca cifra de afaceri, valoarea producției, profit etc. În esență, indicatorii valorici exprimă nivelul rezultatelor economico-financiare, devenind evidentă legătura dintre performanța de natură economică și mărimea exploatațiilor agricole.

Un asemenea concept pare să devină dominant în condițiile concurenței sporite, intensificării agriculturii, dar și implementării politicii agrare, nemaivorbind de tendințele de integrare a Republicii Moldova în spațiul economic european unic.

MATERIAL ȘI METODĂ

Pentru efectuarea investigațiilor ce țin de problema abordată în articol la baza cercetărilor au stat publicațiile din revistele internaționale din domeniu, precum și materialele diferitor conferințe științifice internaționale.

Informațiile statistice au fost culese din publicațiile Eurostat. De asemenea, au fost utilizate datele primare ale gospodăriilor țărănești (de fermier), obținute în cadrul studiilor de teren, desfășurate în perioada 2007-2009.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

În țările Uniunii Europene dimensiunea economică a exploatațiilor agricole este exprimată în unități de dimensiune europeană (ESU), care se calculează pornindu-se de la Marja Brută Standard (MBS). Determinarea MBS, în conformitate cu normele Uniunii Europene, constituie o necesitate pentru armonizarea sistemului de evidență națională cu EUROSTAT. MBS este un criteriu de natură economică exprimată în termeni monetari, fie pe hectar în cazul producției vegetale, fie pe cap de animal, în cazul producției animale (M. Drăgici, D. Catană, 2008).

Aceasta se calculează ca diferența între „valoarea output-ului” la unitate de suprafață sau de la 1 animal și „costurile variabile” (operaționale) necesare pentru producerea acelui output (Eurostat. Farm Structure). O unitate de dimensiune europeană este echivalentă cu 1200 Euro. În funcție de mărimea ESU, potrivit metodologiei acceptate de Eurostat, se determină clasa de mărime economică ca raportul dintre MBS și 1200.

În conformitate cu metodologia Eurostat, exploatațiile agricole după mărimea economică se împart în: exploatații mici (până la 8 ESU), exploatații mijlocii (8-40 ESU) și exploatații mari (peste 40 ESU). În acest context, anchetele structurale în agricultură ale Uniunii Europene clasifică fermele mai mici de 1 ESU ca fiind de „subzistență” și pe cele mai mici de 8 ESU drept ferme mici. Astfel, fermele între 1 și 8 ESU pot fi considerate de semisubzistență (European Network for Rural Development, 2010).

În fiecare țară din spațiul UE de către instituțiile abilitate, în baza unui chestionar se interviuează un anumit eșantion de exploatații agricole, având ca scop determinarea mărimii medii a marjei brute standard. Valorile marjei brute standard stabilite ca valori medii unitare la nivel național sau regional pentru fiecare cultură sau grupa de culturi, specii și categorii de animale, sunt cunoscute sub numele de „coeficienți MBS” (M. Drăgici, D. Catană, 2008). Ulterior, coeficienții obținuți se aplică pentru determinarea ESU a fiecărei exploatații agricole din țara respectivă. Spre exemplu, 1 ha de grâu este echivalent cu 0,142 ESU, în timp ce 1 ha de livadă egal cu 0,697 ESU, iar unul de vii – cu 0,503 ESU¹. Corespunzător, dacă exploatația agricolă dispune de 2,5 ha de teren agricol, dintre care 1ha – cu grâu, 1 ha – de vie și 0,5 ha de livadă, o vacă, 2 purcei și 50 de găini, atunci această fermă va dispune de:

$1\text{ha} \times 0,142\text{ ESU} + 1\text{ha} \times 0,503\text{ ESU} + 0,5\text{ha} \times 0,697\text{ ESU} + 1 \times 0,326 + 2 \times 0,096 + 0,5 \times 0,353 = 1,7\text{ ESU}$ sau echivalentul a **2025 Euro** a Marjei Brute Standard².

Unitățile agricole care depășesc anumite praguri ale dimensiunii economice sunt considerate exploatații profesionale și urmează a fi luate la evidență pentru observare de către Rețeaua de Informare Contabilă Agricolă (F.A.D.N.), care stabilește la fiecare doi ani, pentru fiecare regiune cuantumul unitar la MBS pentru cele mai importante din producțiile vegetale și animale. Restul exploatațiilor, fiind considerate neprofesionale (de agrement), nu cad sub incidența preocupărilor celor de la FADN. Pragurile minime ale dimensiunii economice a unităților agricole diferă de la o țară la alta a UE, ceea ce reflectă nu altceva decât diversitatea mare a structurilor agricole întâlnite în regiune. Spre exemplu, pentru anul 2010, pragul dimensiunii economice variază de la doar 2 ESU pentru România și Bulgaria la 25 ESU pentru țările din top ale UE (Belgia, Germania, Franța, Luxemburg, Olanda și Marea Britanie). Se poate considera acest indicator ca fiind unul generalizator, elucidând foarte obiectiv nivelul de dezvoltare agrară a țărilor din regiune.

În relația dintre cele două dimensiuni, de notat faptul că o unitate agricolă poate fi mare din punctul de vedere al suprafeței sau al numărului de animale și mică, din punctul de vedere a dimensiunii economice (de ex. volumul producției, venitul din vânzări, profitul). O explicație în acest sens o putem găsi în nivelul diferit de intensivitate al ramurilor, ori mărul sau vița de vie reprezintă culturi mai intensive

¹ Fiecare țară din UE își determină propriii coeficienți, care iau în considerație specificul țării respective. În acest context, considerăm că din cele 27 state-membre ale UE cea mai apropiată la condițiile Republicii Moldova este România; corespunzător și coeficienții respectivi sunt cei mai aproape de realitatea sectorului agrar autohton. Totuși, în cazul implementării metodologiei respective, organele de resort (spre exemplu, Biroul Național de Statistică) vor trebui să elaboreze propriii coeficienți pentru determinarea MBS și ESU.

² Metodologia de față permite calculul separat a Marjei Brute Standard, fiecărei culturi și fiecărui animal atribuindu-se o valoare medie a sa pentru o unitate de suprafață. Astfel, pentru calculul MBS suprafața ocupată de fiecare cultură și fiecare fel de animal din cadrul exploatației agricole urmează a fi înmulțite cu coeficientul MBS corespunzător în expresie valorică (Euro).

Tabelul 1

Dimensiunea fizică și cea economică a exploatațiilor agricole din statele-membre ale Uniunii Europene și Republica Moldova

Țări	Denumirea abreviată	Pragul ESU ¹	Suprafața medie, ha	Dimensiunea economică, ESU
Europa de Vest				
Austria	OST	8	34,22	33,4
Belgia	BEL	16	45,52	105,2
Cipru	CYP	2	7,97	13,8
Danemarca	DAN	8	82,57	114,0
Germania	DEU	16	84,81	93,6
Grecia	ELL	2	7,09	10,8
Finlanda	SUO	8	52,61	40,6
Franța	FRA	8	77,77	77,6
Irlanda	IRE	2	45,70	22,2
Italia	ITA	4	16,45	33,3
Luxemburg	LUX	8	76,86	68,8
Malta	MLD	8	3,62	25,0
Marea Britanie	UKI	16	160,19	100,6
Olanda	NED	16	32,54	157,7
Portugalia	POR	2	26,42	12,5
Spania	ESP	4	35,03	34,6
Suedia	SVE	8	97,87	52,8
Media pe Europa de Vest	x	x	52,19	58,6
Europa Centrală și de Est				
Bulgaria	BGR	1	26,41	8,3
Republica Cehă	CZE	4	227,88	102,2
Estonia	EST	2	131,16	21,8
Letonia	LVA	2	62,30	13,2
Lituania	LTU	2	50,49	10,2
Polonia	POL	2	18,29	10,2
România	ROU	1	12,52	4,7
Slovacia	SVK	8	579,35	130,0
Slovenia	SVN	2	11,04	8,5
Ungaria	HUN	2	54,34	22,6
Media pe ECE	x	x	117,38	33,2
Media UE-27	x	x	31,93	30,0
Republica Moldova	MDA	1	2,7	3,1

Sursa: http://ec.europa.eu/agriculture/rica/database/report_en.cfm?dwh=SGM

în raport cu cerealele sau porumbul. Nu întâmplător, suprafețele ocupate de vii și livezi sunt mai mici decât cele ocupate de cerealiere, deoarece valoarea producției și, prin urmare, venitul din vânzări, sunt mai mari în primele decât în ultimele. O confirmare a celor de mai sus regăsim în tabelul 1. Astfel, dacă analizăm indicatorii dimensiunii fizice și cel al dimensiunii economice, observăm că raportul dintre mărimile înregistrate pe țări diferă considerabil.

Dacă în țările vest-europene (EV) dimensiunea economică o depășește, de regulă, pe cea teritorială, atunci în țările Europei Centrale și de Est (ECE) relația este diametral opusă. Exploatațiile agricole din această regiune, depășind după suprafață aproape de trei ori pe cele vest-europene, înregistrează rezultate mult prea modeste la capitolul dimensiunii economice, având o mărime medie pe regiune a ESU aproape de două ori mai mică, ceea ce este un indicator că utilizează pământul din posesie mai puțin intensiv. Acest fapt se datorează nu în ultimul rând transformărilor agrare la care au fost supuse

¹ După metodologia de colectare a datelor F.A.D.N., în fiecare din statele-membre ale UE cad sub vizorul investigațiilor doar acele exploatații agricole, care depășesc pragul minim ESU, care diferă de la o țară la alta și care se consideră a fi exploatații de tip comercial. Prin urmare, aceste date statistice nu reflectă situația exploatațiilor mici și foarte mici.

țările ECE. De cealaltă parte, exploatațiile agricole din țările EV nu au fost supuse unor cataclisme socio-economice atât de dure, fapt ce le-a permis să dezvolte a activitate durabilă.

Rezultatul este unul destul de concludent: unitățile agricole mai mici după suprafață, însă puternic capitalizate (cazul exploatațiilor agricole din EV) obțin rezultate valorice mai mari decât cele care dispun de dimensiuni teritoriale mari și utilizează cantități mai mici de factori de producție (cazul exploatațiilor agricole din țările ECE).

Acest lucru reprezintă un contraargument forte pentru adepții economiei de scară, punând în termeni moderați problema dimensiunii teritoriale și pe cea a multiplicării rezultatelor prin mărirea acesteia. Aplicarea tehnologiilor avansate, bazate pe alocări și diverse combinații de factori de producție se pot întâlni și în exploatații de mici dimensiuni. Totuși, există o tendință de creștere a dimensiunii exploatațiilor agricole odată cu creșterea nivelului de dezvoltare a țării: în țările economic dezvoltate exploatațiile agricole sunt mai mari decât în cele în dezvoltare. Paralel cu aceasta, de-a lungul timpului se înregistrează o reducere semnificativă a numărului de exploatații și o creștere a mărimii medii.

Spre exemplu, în Franța numărul acestora a coborât în perioada 1892-2005 de la 5701 mii la doar 562 mii unități, iar mărimea medie a crescut de la 3,2 ha la 49,1 ha. Astfel, reducerea substanțială a numărului de exploatații înseamnă, implicit, creșterea ponderii exploatațiilor cu suprafețe mari. Această tendință este o preocupare a tuturor țărilor europene, dar a devenit o realitate pregnantă în țările apusene dezvoltate (E. Merce, 2008).

Exploatațiile agricole mari după suprafață, de regulă, dispun de o dimensiune economică pe măsură, dar nu întotdeauna. Spre exemplu, în unele țări așa ca Malta, exploatațiile agricole sunt relativ mici după suprafață, însă dispun de un ESU mare (tab. 1). La altă extremă întâlnim țări cu unități agricole mari și foarte mari (de ex. Cehia, Slovacia) și cu o dimensiune economică relativ mică. Această ambiguitate poate fi înlăturată prin analiza dimensiunii economice la unitate de suprafață.

În acest scop am divizat mărimea medie ESU pe țară la cea a suprafeței medii din datele F.A.D.N, iar pentru o vizualizare mai bună, rezultatele obținute au fost logaritmizate.

Din informația prezentată în figura 1 este evident că nu întotdeauna țările cele mai dezvoltate din regiune dispun și de cele mai bune exploatații agricole. Astfel, fermele la așa țări de „top” ca Franța și

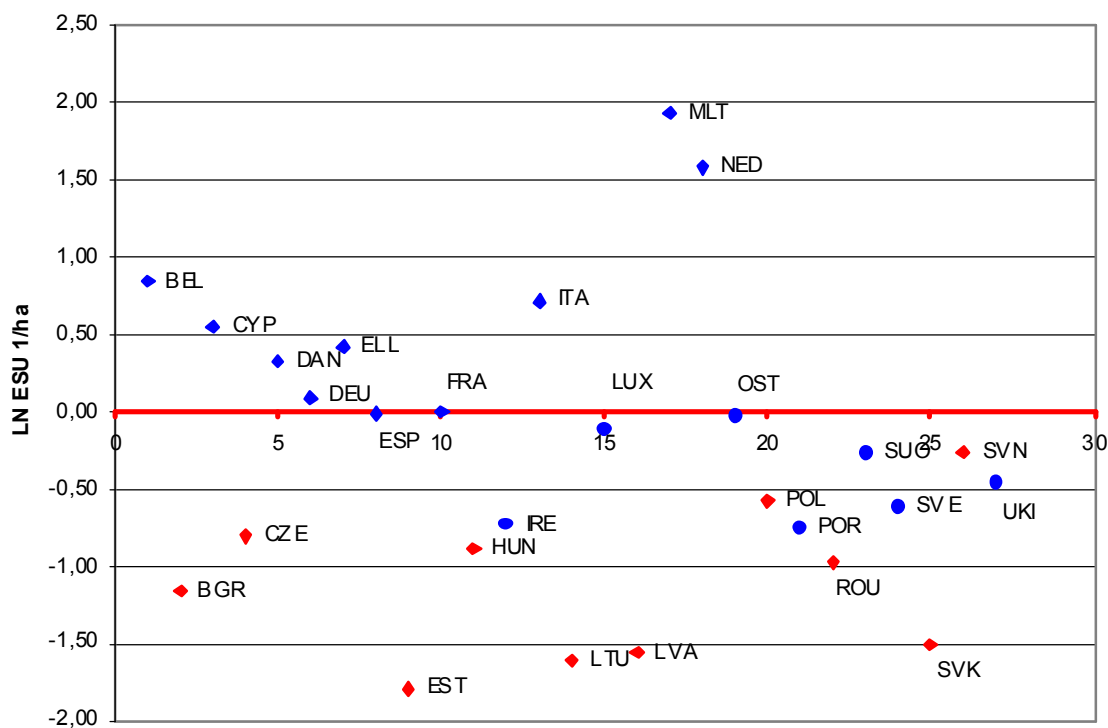

Figura 1. Logaritm natural de ESU la unitate de suprafață pe țările U.E.

Sursa: elaborată de autor în baza datelor F.A.D.N.

Germania se situează la limita hotarului, echivalent cu 1 ESU la unitate de suprafață, iar cele din Marea Britanie – nemijlocit sub acest prag. Totuși, dacă vorbim de un tablou general pe Uniunea Europeană, tendințele principale se păstrează, și anume: exploatațiile agricole din toate țările ECE, deși dispun de suprafețe mari, iar unele din ele chiar și de o dimensiune economică mare, luată în ansamblu pe exploatație, sunt mai puțin intensive decât cele vest-europene. Aceasta se confirmă prin faptul că dispun de un ESU foarte mic la unitate de suprafață (0,37 ESU¹) față de 1,68 ESU din exploatațiile agricole apusene.

Din rândul ultimelor, unele țări de asemenea, dispun de o dimensiune economică mică în calcul la unitate de suprafață, dar aceasta presupunem că se datorează specializării exploatațiilor agricole în dependență de condițiile climaterice nu prea favorabile, care nu permit cultivarea unor culturi înalt intensive.

Un interes aparte pentru cercetare îl constituie relațiile ce există între dimensiunea economică și alți indicatori, care caracterizează mărimea exploatațiilor agricole, dar și evidențierea factorilor, care determină mărimea economică.

Calculul coeficientului de corelație dintre dimensiunea economică și cea teritorială ($r=0,63252$; $p=0,05$) evidențiază o legătură directă dintre acești indicatori, fapt ce ne permite să concluzionăm că creșterea dimensiunii teritoriale contribuie la sporirea forței economice a exploatațiilor agricole.

Coeficientul de corelație pozitiv, dar totuși unul mediu (A. Bühl, P. Zöffel, 2000) se explică prin faptul că pe ansamblul celor 27 de țări cuprinse în investigația dată, profilurile de producție diferă semnificativ, fapt care atenuază legătura directă dintre suprafața exploatației agricole și puterea sa economică. Spre exemplu, în așa țări ca Olanda, Belgia, Danemarca, exploatațiile agricole sunt specializate în creșterea animalelor, producerea laptei, creșterea florilor și a diverselor culturi agricole intensive în sere, fapt care pe de o parte contribuie la obținerea unei dimensiuni economice mari, iar pe de altă parte nu necesită neapărat suprafețe mari. La cealaltă extremă întâlnim țări așa ca Cehia, Slovacia, care dispun de exploatații agricole mari, determinate de specializarea în creșterea culturilor cerealiere, însă care sunt extensive după natura lor, generând o dimensiune economică mică.

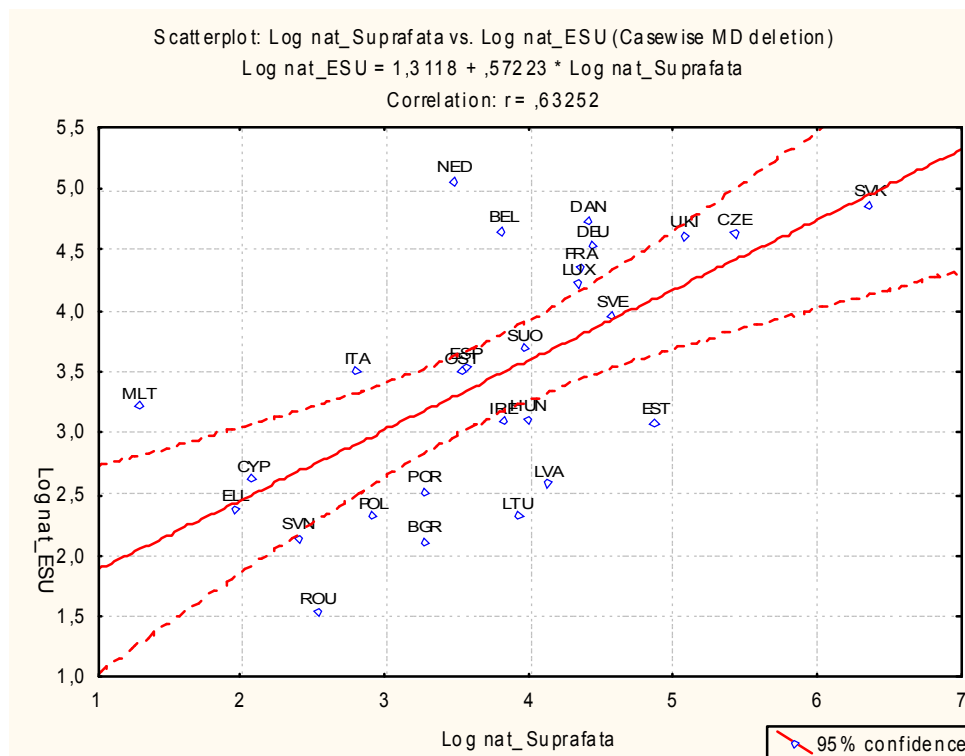

Figura 2. Corelația dintre dimensiunea fizică și cea economică pe țările U.E.

Sursa: elaborată de autor în baza datelor F.A.D.N.

¹ Mărimea medie

Totuși, în cazul în care ne vom mărgini la evaluarea unei asemenea corelații la nivelul unei singure țări, corelația obținută devine mult mai intensă. În Portugalia, spre exemplu, coeficientul de corelație dintre cele două dimensiuni este egal cu 0,9505 ($p=0,004$); Italia ($r=0,9675$; $p=0,007$); Irlanda ($r=0,9768$; $p=0,001$); Franța ($r=0,9849$; $p=0,015$); România ($r=0,9866$; $p=0,000$). În țările Baltice, corelația între dimensiunea teritorială și cea economică devine aproape una funcțională: Republica Letonă ($r=0,9937$; $p=0,000$); Lituania ($r=0,9991$; $p=0,000$); Estonia ($r=0,9996$; $p=0,000$).

Însă cel mai puternic argument în acest sens îl constituie creșterea dimensiunii economice la unitate de suprafață odată cu creșterea dimensiunii teritoriale a exploatațiilor agricole (fig. 3). În majoritatea țărilor din regiune, creșterea suprafeței fermei duce la o mărire a dimensiunii economice.

Totuși, pare oportun de a face câteva precizări la acest capitol. Tendința ce se conturează nu înseamnă că în toate cazurile este binevenită extinderea dimensiunii teritoriale. Rezultatele obținute nu iau în calcul forma organizatorico-juridică a exploatațiilor agricole analizate. În unele țări spre exemplu Bulgaria, Portugalia, România, în care persistă un dualism structural mai pronunțat ar trebui de analizat separat exploatațiile individuale și cele de tip corporatist, ori există câte o dimensiune optimă pentru fiecare din ele.

Cel mai important însă este că privite în ansamblu, exploatațiile agricole din UE-27 cresc odată cu mărirea suprafeței. Astfel, dacă dimensiunea economică a celor mai mici exploatații este egală cu 0,36 ESU/1ha, atunci unitățile agricole mari ating în medie 1,38 ESU. Dat fiind că ESU ia în considerație și dimensiunea teritorială a exploatației, dimensiunea economică exprimată în această unitate de măsură poate fi considerată un indicator generalizator al mărimii unităților agricole.

Însă practica Bulgariei, unde ESU la unitate de suprafață înregistrează o descreștere odată cu mărirea suprafeței și cea a Ungariei, când dimensiunea economică ce revine la 1 ha rămâne neschimbată cu creșterea suprafeței denotă faptul că nu doar de suprafață depinde dimensiunea economică.

Creșterea dimensiunii teritoriale, dar și a celei economice a exploatațiilor agricole în condițiile economiei de piață este imposibilă fără înregistrarea unor rezultate economice bune. Cu alte cuvinte, fermierul

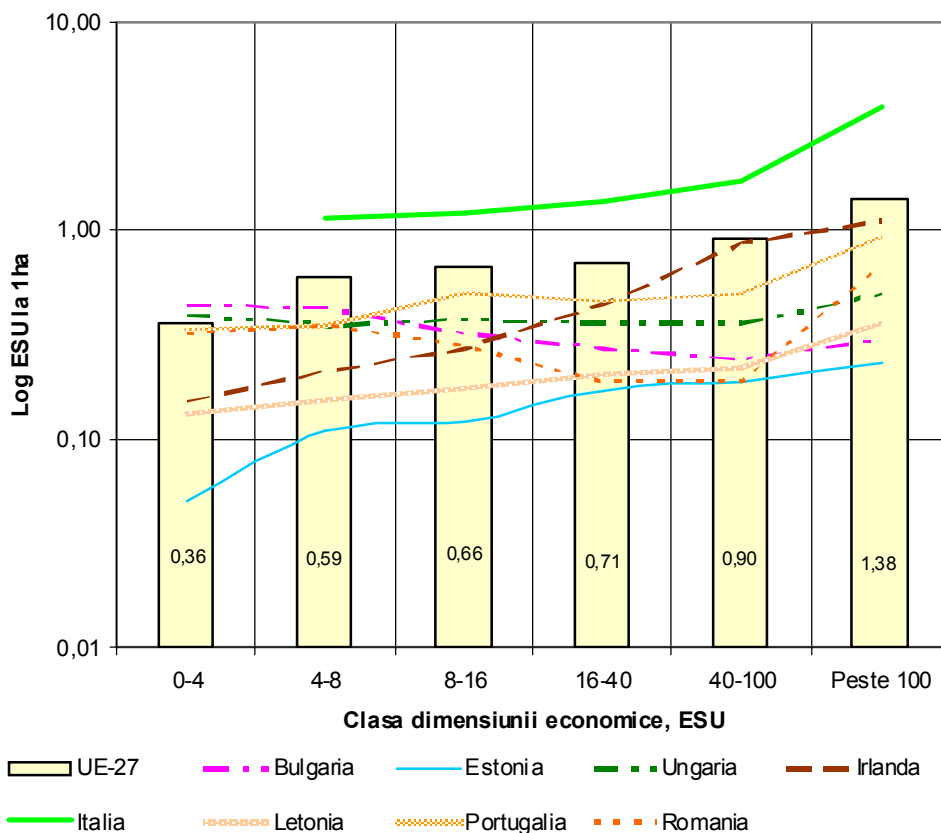

Figura 3. Dimensiunea economică la unitate de suprafață după clasa economică a exploatațiilor agricole din țările Uniunii Europene.

Sursa: elaborată de autor în baza datelor F.A.D.N.

nu-și extinde afacerea, dacă nu dispune de un profit. Ori la acest capitol un impact puternic îl au **subvențiile**. Balmann (2006) menționează în analiza economică a exploatațiilor agricole din Germania, că profitul ultimelor ar fi egal cu zero în lipsa subvențiilor.

Este binecunoscut faptul că subvențiile joacă un rol aparte în politica agrară comunitară și reprezintă un instrument efectiv de reglementare a sectorului agrar. În contextul dependenței rezultatelor economice ale fermei de mărimea subvențiilor, pe de o parte, și dependența dimensiunii economice de rezultatele economice, de cealaltă parte, apare logic întrebarea: în ce măsură dimensiunea economică a unei exploatații agricole depinde de subvențiile acordate.

Astfel, din figura 4 reiese o legătură puternică pozitivă între mărimea dimensiunii economice a exploatațiilor agricole și cea a subvențiilor acordate. Coeficientul de corelare atinge valoarea de 0,83 și poate fi considerat ca fiind înalt ($p=0,05$). După cum vedem, în marea lor majoritate, țările cu mărimi mai mici a subvențiilor ce revin la exploatație agricolă (România, Bulgaria, Polonia) se amplasează mai în stânga graficului, iar cele, în care exploatațiile agricole dispun de subvenții mai mari (Slovacia, Cehia, Suedia, Marea Britanie) în partea dreaptă. Mai mult decât atât, pentru o bună parte din țări (România, Bulgaria, Polonia, Grecia, Portugalia, Cipru, Malta, Austria, Suedia, Luxemburg, Cehia) legătura dintre mărimea subvențiilor și cea a dimensiunii economice este una liniară sau aproape liniară.

De asemenea, dat fiind faptul că coeficientul de corelație dintre dimensiunea economică și mărimea subvențiilor este mai înalt decât cel înregistrat cu suprafața (fig. 2), se poate conchide că dimensiunea economică a unei exploatații depinde într-o măsură mai mare de subvențiile alocate, decât de dimensiunea teritorială. Prin urmare, exploatațiile agricole din țările care primesc subvenții mai mari au o dimensiune economică mai mare decât cele din țările în care se alocă subvenții mai mici pe exploatație.

Un alt indicator important al mărimii exploatației îl reprezintă **forța de muncă**. Deși forța de muncă reprezintă un factor determinant mai degrabă în agricultura țărilor în dezvoltare, decât cele dezvoltate, dat fiind lipsa tehnicii agricole în primele, nu putem să nu o luăm în calcul și în țările europene, chiar dacă acestea dispun de suficiente mijloace tehnice de producție, care permit să reducă la maxim numărul lucrătorilor. Această însă se datorează costului prea ridicat al forței de muncă în țările UE: dacă în țările în dezvoltare salariul unui lucrător din agricultură este foarte mic și nu afectează simțitor

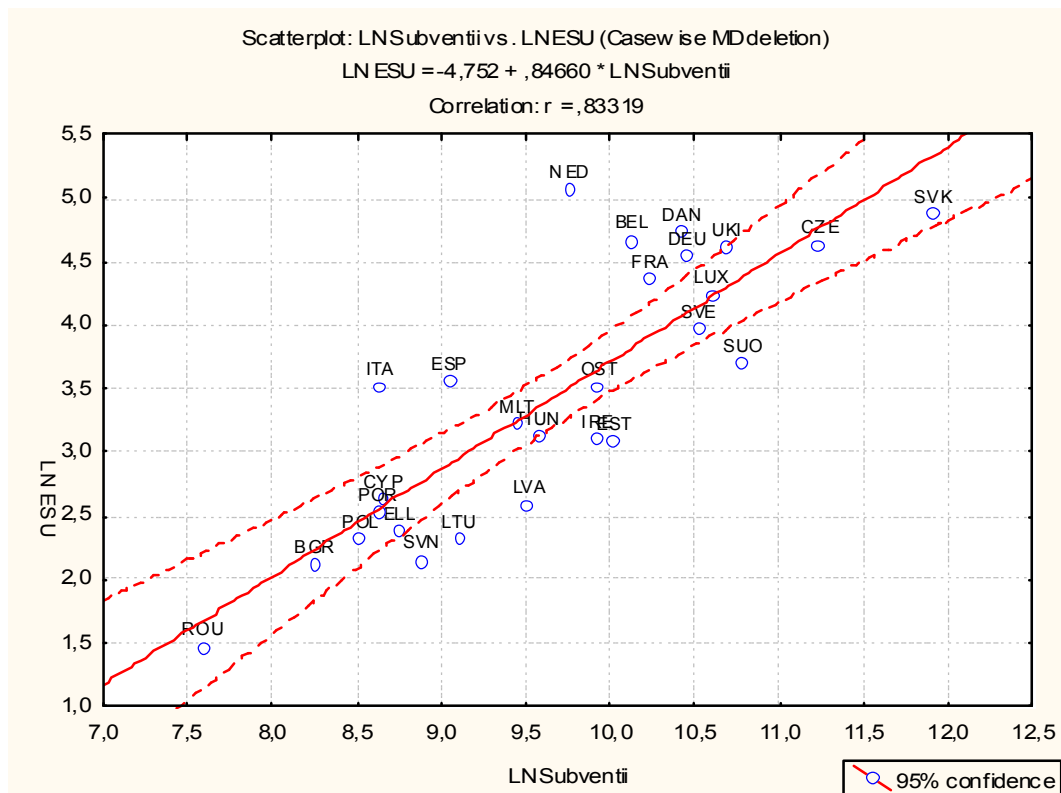

Figura 4. Corelația dintre dimensiunea economică și mărimea subvențiilor alocate exploatațiilor agricole din țările U.E.

Sursa: elaborată de autor în baza datelor F.A.D.N.

costul producției, în țările dezvoltate avem o situație diametral opusă, iar fermierilor le este mai convenabil să aplice mai multă tehnică agricolă decât să angajeze lucrători în plus.

Din informația prezentată (fig. 5) reiese că, deși forța de muncă în agricultura țărilor UE nu mai joacă un rol atât de important ca înainte, totuși importanța ei este suficientă pentru a determina mărimea exploatațiilor agricole. Cel puțin, relația dintre dimensiunea economică și forța de muncă este una pozitivă, iar coeficientul de corelare este unul relativ înalt ($r=0,76$, $p=0,00$).

Astfel, deși relația dintre aceste două dimensiuni este mai slabă decât cea existentă între dimensiunea economică și mărimea subvențiilor, ea este mai înaltă decât cea existentă cu suprafața exploatațiilor agricole.

Suprafața desigur că are un impact semnificativ asupra dimensiunii economice. Însă deseori putem întâlni exploatații agricole mari din punctul de vedere al dimensiunii teritoriale și mici din punct de vedere economic. Aceasta se datorează mai multor cauze și nu în ultimul rând **specializării**.

În dependență de condițiile climaterice etc., exploatațiile agricole se specializează în cultura plantelor sau creșterea animalelor. Pentru primele suprafața contează foarte mult și anume aceasta determină dimensiunea economică. Pentru cele specializate în creșterea animalelor suprafața terenurilor agricole nu este atât de vitală. Pe de altă parte, dimensiunea economică a exploatațiilor agricole specializate în creșterea animalelor este, de regulă, mai mare decât pentru cele specializate în cultura plantelor, deoarece producția realizată de ele este de o valoare mai înaltă și dispune de coeficienți ESU mai ridicați.

Din informația prezentată în figura 6 reiese, că există o legătură directă pozitivă între numărul mediu de animale pe exploatație agricolă și dimensiunea sa economică. Și această legătură este una foarte puternică, aproape liniară ($r=0,9231$; $p=0,00$). Dimensiunea economică a exploatațiilor agricole crește aproape proporțional cu creșterea numărului mediu de animale pe unitate agricolă.

Din informația prezentată rezultă foarte clar că exploatațiile agricole din țările, în care sectorul

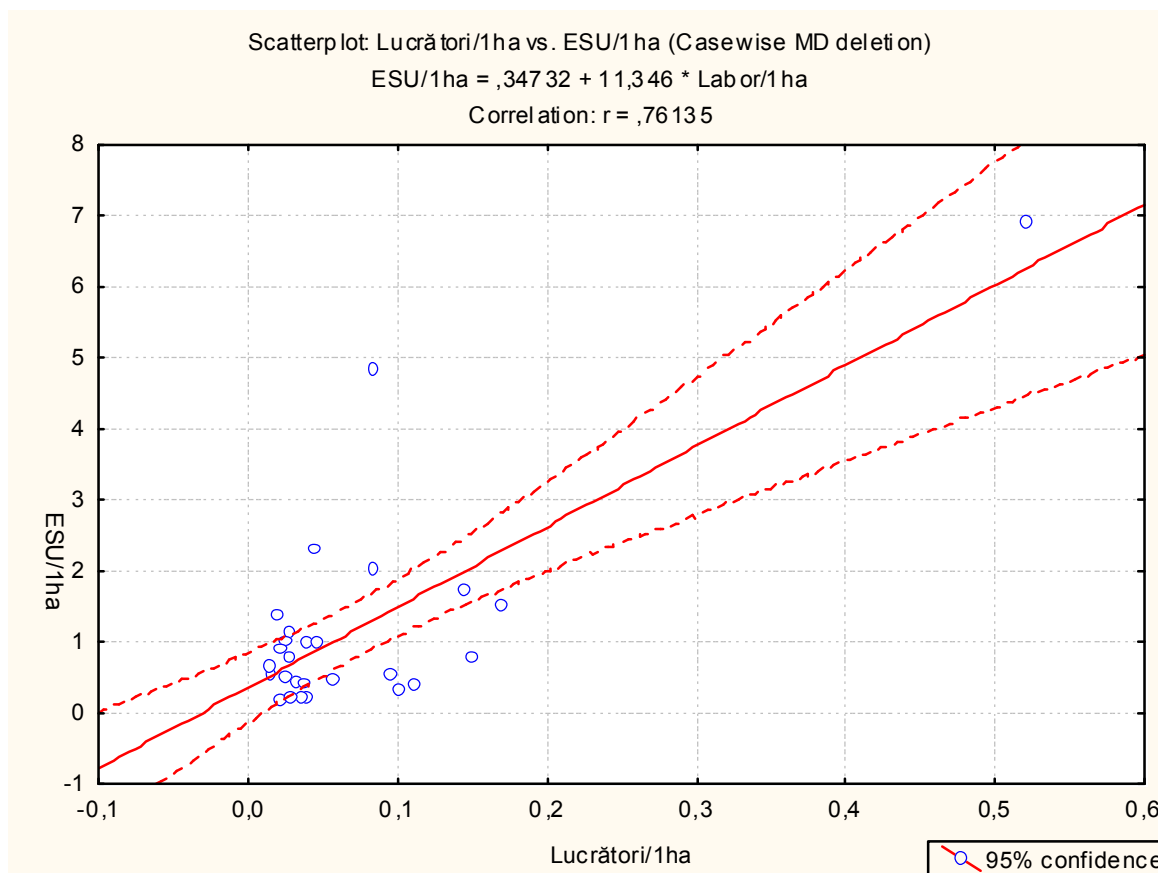

Figura 5. Corelația dintre dimensiunea economică și numărul de lucrători la unitate de suprafață în exploatațiile agricole din țările U.E.

Sursa: elaborată de autor în baza datelor F.A.D.N.

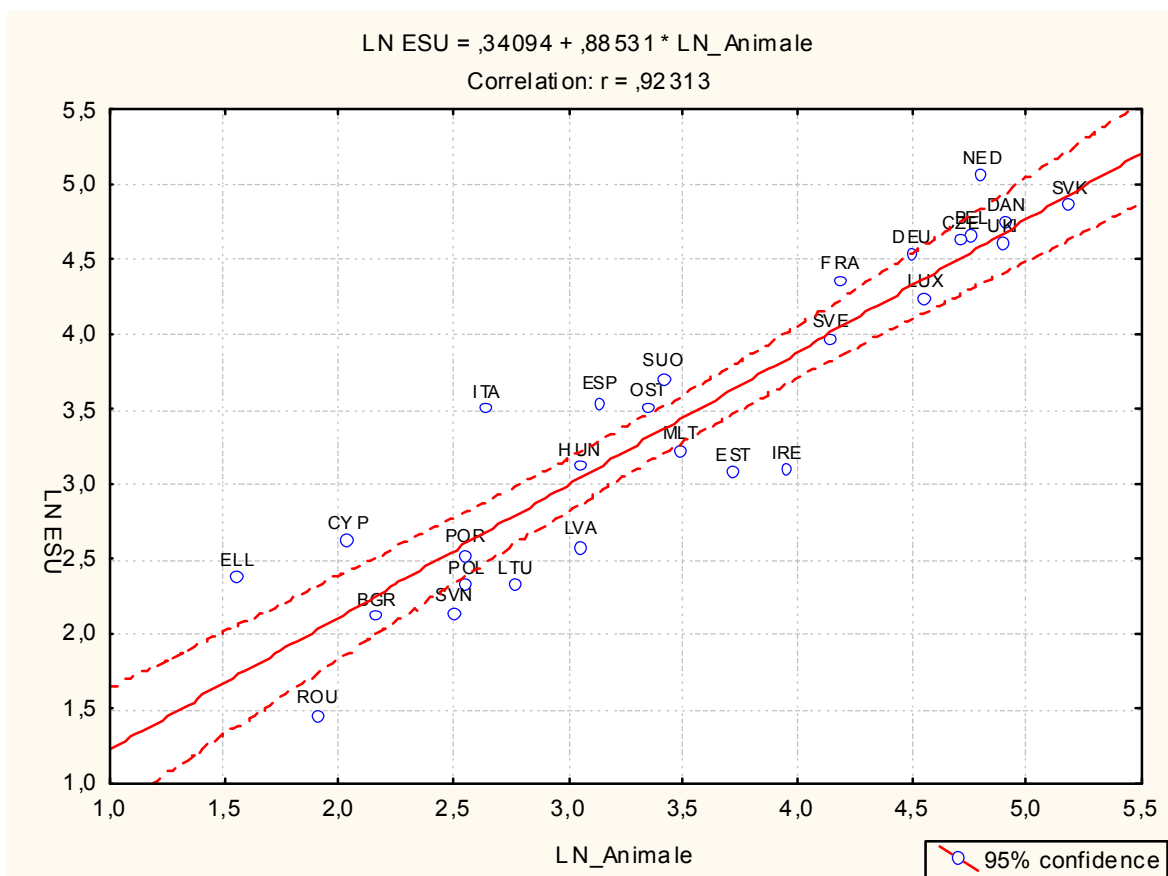

Figura 6. Corelația dintre dimensiunea economică și efectivul mediu de animale în exploatațiile agricole din țările U.E.

Sursa: elaborată de autor în baza datelor F.A.D.N.

agrar este specializat mai mult în creșterea animalelor sau dispun de un sector zootehnic bine dezvoltat, au o dimensiune economică medie mai mare, decât cele în care predomină sectorul vegetal. Întâmplător sau nu, toate țările care dispun de un sector zootehnic dezvoltat se află în partea de Nord a Europei, iar cele specializate în cultura plantelor – în cea de Sud. De asemenea, 8 din top 10 țări după numărul mediu de capete ce revin la o exploatație agricolă sunt amplasate în Europa de Vest, făcând parte din așa-numita UE-15.

CONCLUZII

Dimensiunea teritorială, exprimată în hectare sau capete de animale, indică destul de vag gradul de concentrare a resurselor. Suprafața exploatațiilor agricole este slab corelată cu eficiența acestora, ori rezultatele economice mai degrabă depind de ultima decât de prima. De aceea, exploatațiile agricole urmează a fi evaluate în baza forței lor economice și aportului la dezvoltarea generală în funcție de rezultatele obținute.

Unitățile agricole mai mici după suprafață, însă puternic capitalizate (cazul exploatațiilor agricole vest-europene) obțin rezultate valorice mai mari decât cele care dispun de dimensiuni teritoriale mari și utilizează cantități mai mici de factori de producție (cazul exploatațiilor agricole din țările ECE).

Exploatațiile agricole din toate țările din Europa Centrală și de Est, deși dispun de suprafețe mari, iar unele din ele chiar și de o dimensiune economică mare, luată în ansamblu pe exploatație, sunt mai puțin intensive decât cele din partea vestică a U.E. Aceasta se confirmă prin faptul că dispun de un ESU foarte mic la unitate de suprafață.

Corelațiile efectuate pe țările Uniunii Europene ne permit să concluzionăm că există o legătură directă pozitivă între dimensiunea economică și suprafața exploatațiilor agricole, efectivul forței de muncă, mărimea subvențiilor și numărul de capete de animale.

Efectuarea regresiei multiple pe țările U.E. ne permite să afirmăm că dimensiunea economică, calculată în baza marjei brute standard, reprezintă un indicator agregat al mărimii exploatațiilor agricole, care depinde de mărimea suprafeței terenurilor agricole, numărul de capete de animale, efectivul de lucrători, precum și de alți factori de producție.

Deci, în concluzie putem afirma că dimensiunea economică a exploatațiilor agricole europene în baza marjei brute standard și a coeficienților ESU reprezintă un indicator agregat al mărimii, care ia în considerație nu doar dimensiunea teritorială a întreprinderii, exprimată prin suprafață, ci și forța de muncă disponibilă și animalele din posesie. În cazul Republicii Moldova acest indicator este pe cât de obiectiv, pe atât de util în contextul implementării politicii agrare, servind în calitate de reper pentru ajustarea ultimei la exigențele europene.

BIBLIOGRAFIE

1. Balmann, A. On the Dynamics of Structural Change in Agriculture. *Paper presented at the 96-th EAAE Seminar held in Taenikon, Switzerland, 10-11.01.2006. Power point presentation.*
2. Bühl, A, Zöffel, P. SPSS Version 10: Einführung in die moderne Datenanalyse unter Windows. München: Addison Wesley, 2000, 602 p.
3. Drăgici, M., Catană, D. Considerente privind dimensiunea economică a exploatațiilor agricole din România. <http://www.magis.iceadr.ro/articole/RO/ar2.pdf> (vizitat 16.09.2011), 2008.
4. European Network for Rural Development. Agricultura de semisubzistență în Europa: concepte principale și provocări. *Document de informare elaborat pentru seminarul „Agricultura de Semisubzistență în UE: situația actuală și perspective”*, Sibiu, România, 13-15 octombrie 2010.
5. Eurostat. Farm Structure. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Farm_structure#Farm_structure_by_country.2C_2007_survey (vizitat 13.10.2010).
6. Gavrilesco, D., Florian, V. Economia rurală din România. Iași: Terra Nostra, 2007, 288 p.
7. Merce, E. Management Agrar. <http://www.google.ro/url?sa=t&source=web&cd=2&sqi=2&ved=0CB4QFjAB&url=http%3A%2F%2Fmedia1.femmaprepelite.wgz.ro%2Ffiles%2Fmedia1%3A4b5978c0154ce.doc.upl%2FManagement%2520Agrar.doc&ei=6pt1TubhHpT64QSPzFW9DQ&usq=AFQjCNF4uBhhTQJbTcpr2tk3wasuYIyXQ> (vizitat 18.09.2011), 2008.
8. Tofan, A. Dimensiunea economică a exploatațiilor agricole. *Analele științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași*, Tomul LII/LIII, 2006.
9. Voicu, R., Dobre, Iu. Organizarea și strategia dezvoltării unităților agricole. <http://www.biblioteca-digitala.ase.ro> (vizitat 14.09.2011), 2005.

Data prezentării articolului - **19.12.2011**